

## KRONIKA

### KNJIŽEVNOST

SVETLANA MAKAROVIC, KRESNA NOČ. Statičnost določenega dela sodobne poezije je samo navidezna. Govori nam o posebni opredeljenosti posameznih ustvarjalcev, ki nikoli niso pristali na trenutne situacije, govori o pesnikih, ki jim je svet konstanta, znotraj katere nam je določeno življenje. Od tod morda tista navidezna statičnost prostora, ki v taki poeziji ne doživlja nobenih kvantitativnih sprememb. Vse je namreč vprto v neposredno človekovo možnost sredi danih realitet.

V svoji drugi zbirki *Kresna noč*\* je Svetlana Makarovičeva vsekakor močnejše določila svoj prostor kot v Somraku. Ta določenost izhaja iz njenega lastnega pesniškega pojmovanja sveta in življenja. Naslov zbirke nas opozarja, da gre pri tej zbirki za poudarjeno metaforičnost. Njen svet je odprt v danost, ker je to edina in hkrati najvišja realnost, zakaj človek se ne more zapreti pred svetom, če hoče biti, obenem pa mora priznati dokončno navzočnost tujega. Tega spoznanja Makarovičeve ni strah: s tujci je pač treba računati. Ugotavljanje imanentnosti stanj in različnih konstantnih realitet v lastnem svetu ji je trdna, jasna orientacija, čeprav je marsikaj vse prej kot notranje spodbudno.

Metaforično odsevanje lastnega realnega sveta, ki mu seveda ne moremo poznati stvarnih razsežnosti, je stržen njene nove poezije. V njej sledimo posameznim stanjem, ki se skozi giblje pesnica, recimo velika samota, izoliranost dejanj, izgorevanje v koncu, ki je znan, nemoč rešitve, čar igre, ki je negotovost, iskanje slutenjskega, ki se umika v trenutke, onstran katerih ni nič. Za Makarovičevno ni druge danosti, kot njena lastna, zato zgolj v njej doživlja človeško bibavico: zaplete, vezi, osamljenost, predanost, krizo, minevanje, grozo pred neznanim. In ker je ta prostor-svet sklenjen, se pravi relativna celota, je v njem tudi sončna stran, svetla jasa, kamor prihaja moderna rousseaujevka použiti svojo danost. Ta pa se razteza v smeri magije stvari, kjer odkriva najvišje osebne momente-možnosti. To je njena kresna noč, ki je hkrati vrh njenega doživljanja.

Poezija Svetlane Makarovičeve nima kakšnih očitnejših sorodnosti s tradicionalno slovensko žensko pesmijo. Njeno doživljanje je takó dosledno potegnjeno v osebni prostor, da je pretrgana vez z znano motiviko in celo izrazjem. Tu ženska narava predvsem ni deklarativno sentimentalna, kot je to bilo doslej v večini naše ženske lirike, če seveda izvzamemo Vegrijevo, ampak je izražena na nov način, ki je usklajen s celotnim pesničinim življenjskim kompleksom, izražena v čistih konstantah, ki jih lahko zajamemo v posamezne besede, kot mačka, kača, plesavka, mesečina, jelen. Nekatere pesmi izključno govore o pojavih, ki izhajajo iz ženskega fenomena, vendar vedno v mejah stanj, ki sama po sebi govore iz podob.

Njena poezija je namreč dvignjena v območje izčiščene pesniške podobe, kakršno bi lahko določili z imaginizmom, ker pa to kategorijo prestopa, bi

\* Svetlana Makarovič, *Kresna noč*. Državna založba Slovenije 1968.

morali dodati še elemente nadrealizma, kar pa povsem logično rezultira iz njene izpovedne usmerjenosti, saj je njena pesniška beseda često postavljena v takšno soodnosnost, da iz nje izžareva višja resnica njenega sveta. Pri obliki ne smemo prezreti tega, da so vse pesmi napisane v trodelni kompoziciji, torej ne v katerikoli, poljudni, kar ustvarja vtis enotnosti, ustvarjalne discipline, čeprav pesmi med seboj niso formalno enake, utegne pa se to morda zgoditi kdaj kasneje.

Kresna noč Svetlane Makarovičeve je premik v smeri čistejšega izraza in določnejše oblike, v smeri oženja prostora, ki postaja v svoji sklenjenosti notranje intenzivnejši.

France Pibernik

ALENKA GLAZER, UJMA. Iskati izhodišča, ki so dala pobude za poezijo, kakršna je zbrana v zbirki *Ujma*,\* in postaviti merila zanjo pomeni najti pot do generacije, ki ji s svojo življenjsko resnico pripada Alenka Glazerjeva. To ni posebno lahko, zakaj marsikaj je že daleč in ob strani ostajajo tisti rodovi, ki so doživljali nasilni čas štiridesetih let, rodovi, ki so se iz nešteti zunanjih bremen prebijali v osebni svet, ker so edino v njem mogli videti možnosti za svojo individualnost. To so generacije, ki so prihajale v naš čas zdesetkane, notranje natrte, katerih subjektivni in objektivni tok življenja je bil izravno-vešen. Najhuje so bili seveda prizadeti v svojem intimnem svetu, ker se ni mogel harmonično formirati. Praznine, ki so jih zapustili mrtvi, ni mogel nihče izpolniti.

Pesniško se je ta rod začel izpovedovati ob koncu štiridesetih let z odločnim nastopom Ade Škerlove. Ožina možnosti in sorazmerno nagel razvoj naše poezije v petdesetih letih pa sta tej liriki odmerjala vse manj prostora. Toda ta generacija še vedno živi in njen duhovni svet se ni bistveno spremenil. Mnogi predstavniki so sicer šli po sledi časa in vključevali modernejše pesniške forme, vsi pa ne. Takó tudi Alenka Glazer ostaja v okviru prvotnih izhodišč svoje generacije, pa čeprav prihaja s svojo prvo zbirko šele zdaj. Vendar, njen nastop je iskren in nas opozarja na navzočnost tega, kar je.

Prvi del zbirke, to velja zlasti za cikla *Apnica* in *Začarani dan*, je nastajal v območju njenega introvertnega ljubezenskega čustvovanja, ki mu je dala prevladujočo določenost v trenutku odločujočega spoznanja, da bo življenje odšlo, ne da bi bila razdana njegova slà, zakaj njena ljubezen je živela na bregu neodzivnosti. Zato je ta ženska izpoved polna prvinske trpkosti. Morda bi smeli reči, da je Glazerjeva v tej izpovedi tako skopa, da težko stopamo v njen erotični svet. Očitna je samo elegična nota kot odmevnost nečesa dokončnega.

In ko v ciklu *Zakoreninjenost* stoji pred dilemo, kje bi vendarle še lahko našla trdna tla, se odloči za zemljo, za naravo, ker so med njima še vedno vezi, ki omogočajo sozvočja, in ker v naravi najde tisto varnost, ki jo je nekoč iskala drugod. V pokrajini izbira tiste momente, ki v njih odkriva svet svoje

\* Alenka Glazer, *Ujma*. Založba Obzorja 1968.